

Зокрема, з огляду на встановлені недоліки правового регулювання заміни прокурора під час передачі кримінальних проваджень за підслідністю вбачається доцільним внести зміни до ч. 3 ст. 37 КПК та після слів «звільнення з органу прокуратури» доповнити відповідну частину словами «у випадку зміни територіальної підслідності кримінального провадження». Також ч. 3 ст. 37 КПК доцільно доповнити новим абзацом такого змісту: «Якщо при зміні підслідності кримінальне провадження буде віднесене до підслідності Національного антикорупційного бюро України, керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури повинен не пізніше наступного робочого дня призначити прокурора для здійснення процесуального керівництва в даному кримінальному провадженні з числа прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури».

Вбачається, що вказані законодавчі зміни забезпечать нормативне підґрунтя для оперативної заміни прокурорів, що, у свою чергу, підвищить ефективність як наглядової діяльності прокуратури, так і самого досудового розслідування.

Висновки. Критичне осмислення та аналіз поширених недоліків нормативного регулювання процедури передачі кримінальних проваджень за підслідністю дає підстави зробити висновок, що, не дивлячись на те, що основним завданням інституту підслідності є

досягнення оптимального (з позиції результативності) розподілу справ серед органів, що здійснюють досудове розслідування, досягнення вказаного є найбільш наближеною і, так би мовити, «технічною» метою. Стратегічна ж мета цього інституту полягає у забезпеченні права особи на об'єктивне та неупереджене розслідування і, як результат, – гарантування передбаченого Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод права особи на об'єктивний судовий розгляд. Отже, чітка регламентація підслідності (в тому числі і процедури передачі кримінальних проваджень за підслідністю) на рівні процесуального кодифікованого закону є однією з базових гарантій дотримання прав і свобод людини під час кримінального судочинства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://www.gp.gov.ua/ua/pd.html?m=publications&t=rec&id=11052>.
2. Про затвердження Інструкції з діловодства в органах прокуратури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gp.gov.ua> (дата звернення: 23.05.2016).
3. Про затвердження Інструкції з організації обліку та руху кримінальних проваджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-instrukciyi-z-organizaciyi-obliku-ta-ruhu-doc119909.html> (дата звернення: 23.05.2016).

УДК 342.12

МЕТОДИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ МВС УКРАЇНИ З ІНШИМИ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ

Остропілець В.Р., к. ю. н.,
доцент кафедри адміністративного, кримінального права та процесу
Міжнародний університет бізнесу і права

Стаття присвячена визначенню методів взаємодії органів досудового розслідування МВС України з іншими правоохоронними органами. У статті висвітлено ключові питання класифікації вказаних методів, а також розглянуто їх особливості.

Ключові слова: форми, взаємодія, досудове розслідування, правоохоронні органи, державне управління.

Статья посвящена определению методов взаимодействия органов досудебного следствия МВД Украины с другими правоохранительными органами. В статье освещены ключевые вопросы классификации указанных методов, а также рассмотрены их особенности.

Ключевые слова: формы, взаимодействие, досудебное расследование, правоохранительные органы, государственное управление.

Ostropilets V.R. METHODS OF INTERACTION OF PREJUDICIAL INQUIRY AUTHORITIES OF MIA OF UKRAINE WITH OTHER LAW ENFORCEMENT AUTHORITIES

This article is devoted to definition the methods of interaction of pre-trial investigation MIA of Ukraine with other law enforcement agencies. The article describes the key issues of the classification of these methods and reviewed their features.

Key words: forms, interaction, pre-trial investigation, law enforcement, public administration.

Постановка проблеми. Реалізація будь-якої діяльності неможлива без застосування певних засобів. Ці засоби можуть

бути спрямовані на вчинення певних дій і на сприяння їх вчиненню в подальшому. Вказані засоби іменують по-різному: способи,

методи, прийоми тощо. Відсутність таких засобів унеможлиблює завершення того чи іншого процесу. Все вказане безпосередньо стосується й взаємодії органів досудового розслідування МВС України з іншими правоохоронними органами. Адже взаємодія за своєю суттю є спільною узгодженою цілеспрямованою діяльністю, а значить, їй теж притаманні засоби її реалізації. В юридичній літературі такі засоби переважно іменують методами. Тому вбачається вкрай актуальним питання про поняття та зміст методів взаємодії органів досудового розслідування МВС України з іншими правоохоронними органами.

Ступінь розробленості питання. Методології питання щодо взаємодії правоохоронних органів у своїх працях торкались такі видатні вчені, як Бандурка О.М., Борденюк В.І., Васіна А.Ю., Гордієнко Л.Ю., Колпаков В.К., Кузьменко О.В., Мельник А.Ф., Оболенський О.Ю. та інші.

В.І. Даль тлумачить «метод» як спосіб, порядок, підставу; прийнятий шлях для ходу, досягнення чого-небудь у вигляді загальних правил [1, с. 544]. Також зустрічається згадування про те, що під методами діяльності зазвичай розуміють способи або засоби досягнення поставленої мети, вирішення тих чи інших завдань [2, с. 345].

Мета статті полягає у розкритті поняття методу, видів та його особливостей щодо взаємодії органів досудового розслідування МВС України з іншими правоохоронними органами.

Виклад основного матеріалу. В юридичній літературі поширеними в ужитку є терміни «метод управління», «метод правового регулювання», «метод діяльності органів публічного права» та інші.

Ю.С. Шемшученко зазначає, що метод правового регулювання – це спосіб впливу юридичних норм на суспільні відносини, який характеризується такими ознаками:

- стосується тільки юридичних норм;
- забезпечує єдність правового регулювання;
- гарантується у необхідних випадках засобами державного примусу;
- є одним із критеріїв поділу норм права на галузі [3, с. 617].

Н.М. Мироненко стверджує, що методи управління є способами або засобами досягнення поставлених управлінських цілей, що визначають якісну складову управління [3, с. 617].

На думку В.К. Колпакова та О.В. Кузьменко, методи державного управління є способами, прийомами або засобами цілеспрямованого, організуючого впливу суб'єктів управління на об'єкти, які віднесені до їх відання [4, с. 184].

Слушним є твердження В.І. Борденюка стосовно того, що методи управління є узагальнюючою категорією, яка відображає способи керуючого впливу будь-якого суб'єкта управління на керовану підсистему (об'єкт управління), а тому відповідні методи управління впливу притаманні всім видам соціального управління, які можуть здійснюватися в суспільстві [5, с. 394].

Ю.П. Бурило, синтезуючи визначення методів державного управління відносно інформаційної сфери, сформулював поняття методів державного управління в інформаційній сфері. Це, на його думку, способи, прийоми та засоби цілеспрямованого, організуючого державно-владного впливу суб'єктів державного управління на керовані ними об'єкти, за допомогою яких вирішуються завдання, досягаються цілі, реалізуються функції державного управління у сфері інформаційних та інформаційно-інфраструктурних відносин [5, с. 131].

А.Ф. Мельник, О.Ю. Оболенський, А.Ю. Васіна, Л.Ю. Гордієнко методи управління діяльності розуміють як способи і прийоми аналізу та оцінювання управлінських ситуацій, використання правових і організаційних форм, впливу на свідомість і поведінку людей і керованих суспільних процесах, відносинах і зв'язках [6, с. 102].

О.Н. Ярмиш та В.О. Серьогін пропонують під методами діяльності органів публічної влади розуміти конкретні прийоми та способи організації роботи та безпосереднього функціонування органів державної влади і місцевого самоврядування [7, с. 65].

З урахуванням всього вищезазначеного вважається можливим сформулювати визначення методів взаємодії органів досудового розслідування МВС України з іншими правоохоронними органами: це закріплена на законодавчому рівні сукупність засобів (приймів, способів) керуючого впливу на правовідносини, що виникають в результаті організації та реалізації взаємодії названих органів.

Щодо класифікації методів взаємодії органів досудового розслідування МВС України з іншими правоохоронними органами, то вона здійснюється за різними критеріями. Зокрема, це можуть бути:

- характер управлінського впливу на об'єкти управління (методи переконання та примусу);
 - спрямованість впливу (методи прямого та непрямого (опосередкованого) впливу);
 - ступінь впливу (методи регулювання, загального керівництва та безпосереднього управління);
 - за змістом (економічні, соціально-політичні, адміністративні, морально-етичні методи) [5, с. 396–403; 7, с. 65; 2, с. 346–348].
- Цікавим є підхід А.Ф. Мельника, О.Ю. Оболенського, А.Ю. Васіної, Л.Ю. Гордієнко до класифікації методів управління діяльності за двома основними групами:

- 1) методи функціонування органів державної влади і місцевого самоврядування;
- 2) методи забезпечення реалізації цілей і функцій державного управління.

Перша група методів пов'язана, насамперед, з підготовкою та реалізацією управлінських рішень, а також здійсненням правової і організаційної державно-управлінської діяльності. Ці методи забезпечують узгодженість, зумовленість, обґрунтованість та ефективність всіх управлінських функцій, організаційних структур, форм, методів і стадій управлінської діяльності. Друга ж група методів – це прийоми, способи, операції стимулювання, активізації і

спрямування діяльності людини з боку органів державної влади чи місцевого самоврядування та їх посадових осіб [6, с. 103–104].

По відношенню до методів взаємодії органів досудового розслідування МВС України з іншими правоохоронними органами вважається можливим використати наступні критерії їх класифікації на види: за ступенем впливу та за ступенем організації діяльності.

Так, за ступенем впливу методи взаємодії органів досудового розслідування МВС України з іншими правоохоронними органами під-розділяються на:

1) методи регулювання діяльності органів досудового розслідування МВС України, зокрема в частині налагодження взаємодії з іншими правоохоронними органами, стосуються визначення загальної політики щодо управління діяльністю вказаних органів. Дані методи переважно закріплюються на рівні нормативно-правового регулювання цієї сфери державного управління. Регулювання «часто є передумовою для здійснення загального керівництва і безпосереднього управління» [2, с. 348]. З урахуванням цього можна стверджувати, що органи досудового розслідування МВС України під час взаємодії з іншими правоохоронними органами для реалізації своїх функцій у рамках покладених на них завдань наділяються правом:

а) викликати громадян і службових осіб у зв'язку з матеріалами, що знаходяться в їх провадженні;

б) за дорученням слідчого органу досудового розслідування, прокурора проводити або брати участь у проведенні процесуальних дій у кримінальному провадженні та виконувати ухвали слідчого судді, суду про прихід учасників кримінального провадження у порядку, передбаченому КПК України;

в) вимагати від керівників підприємств, установ і організацій пояснення по фактах порушення законодавства, перевірка додержання якого віднесена до компетенції міліції, а також у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, проводити перевірки по фактах порушення законодавства, контроль за додержанням якого віднесено до компетенції міліції, вимагати проведення інвентаризації і ревізії відповідних сфер фінансово-господарської діяльності;

г) користуватися безоплатно всіма видами громадського транспорту міського, приміського і місцевого сполучення, а також попутним транспортом;

г) користуватися у невідкладних випадках безперешкодно та безкоштовно засобами зв'язку, що належать підприємствам, установам і організаціям, а засобами зв'язку, що належать громадянам, – за їх згодою;

д) одержувати безперешкодно і безоплатно від підприємств, установ і організацій, незалежно від форм власності, та об'єднань громадян на письмовий запит відомості, необхідні у справах про злочини, що знаходяться у провадженні;

е) звертатися у межах своєї компетенції із запитом до правоохоронних органів інших держав або міжнародних організацій поліції відповідно до законодавства України, міжна-

родних договорів України, а також установчих актів та правил міжнародних організацій поліції, членом яких є Україна, та інші;

2) методи загального керівництва під час взаємодії органів досудового розслідування МВС України з іншими правоохоронними органами полягають у практичному втіленні в життя державної політики шляхом планування та прогнозування розвитку, координації діяльності інших суб'єктів, здійснення контролю, надання допомоги тощо [2, с. 348]. До таких методів можна віднести:

а) проводити огляд осіб, котрі були затримані, і речей, що знаходяться при них, транспортних засобів;

б) перебувати на земельних ділянках, в жилих та інших приміщеннях громадян за їхньою згодою, а також на території і в приміщеннях підприємств, установ, організацій з повідомленням про це адміністрації з метою запобігання злочину, виявлення і затримання осіб, які його вчинили;

в) здійснювати на підставах і в порядку, встановлених законом, гласні та негласні оперативно-розшукові заходи;

г) проводити фотографування, звукозапис, кіно- і відеозйомку осіб, які затримані за підозрою у вчиненні злочину, взяті під варту, підозрюються чи обвинувачуються у вчиненні кримінального правопорушення;

г) проводи аудіо-, відео-, фотофіксацію як допоміжний засіб попередження протиправних дій із розкриття правопорушень тощо;

3) безпосереднє управління під час взаємодії органів досудового розслідування з іншими правоохоронними органами полягає у самостійному здійсненні впливу на громадян або інші об'єкти заради вирішення поставлених перед ними завдань і досягнення мети діяльності. Відповідно до методів так званого оперативного управління під час вказаної діяльності слід відносити можливість працівників органів досудового розслідування МВС України:

а) вилучати документи та предмети, що можуть бути речовими доказами або використані на шкоду їх здоров'ю;

б) затримувати і тримати у спеціально відведених для цього приміщеннях:

- осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, обвинувачених, які переховуються від слідства чи суду, засуджених, які ухиляються від виконання кримінального покарання, – на строки і в порядку, передбачені законом;

- військовослужбовців, які вчинили діяння, що підпадають під ознаки кримінального або адміністративного правопорушення, – до передачі їх військовослужбовцям Військової служби правопорядку у Збройних Силах України або військовому командуванню;

- іноземців та осіб без громадянства, які розшукуються правоохоронними органами інших держав як підозрювані, обвинувачені у вчиненні злочину або як засуджені, які ухиляються від виконання кримінального покарання, – в порядку та на строки, передбачені законодавством України, міжнародними договорами України;

в) застосовувати до особи електронні засоби контролю в порядку, передбаченому КПК України;

г) входити безперешкодно у будь-який час доби:

– на територію і в приміщення підприємств, установ і організацій, в тому числі митниці, та оглядати їх з метою припинення злочинів, переслідування осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, при стихійному лихові та інших надзвичайних обставинах;

– на земельні ділянки, в жилі та інші приміщення громадян у разі переслідування злочинця або припинення злочину, що загрожує життю мешканців, а також при стихійному лихові та інших надзвичайних обставинах;

– до житла чи до іншого володіння особи, яка перебуває під домашнім арештом або адміністративним наглядом, з метою перевірки виконання встановлених судом обмежень.

г) обмежувати або забороняти у випадках затримання злочинців, при аваріях, інших надзвичайних обставинах, що загрожують життю і здоров'ю людей, рух транспорту і пішоходів на окремих ділянках вулиць і автомобільних доріг; оглядати транспортні засоби і перевіряти у водіїв посвідчення водія та реєстраційний документ на транспортний засіб і відповідність вантажів, що перевозяться, товарно-транспортним документам, наявність поліса обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (страхового сертифіката «Зелена картка»), а у випадках, передбачених законодавством, – ліцензійної картки на транспортний засіб і т. п.

За ступенем організації діяльності зі взаємодії органів досудового розслідування МВС України з іншими правоохоронними органами слід виділяти наступні методи такої взаємодії:

- 1) планування;
- 2) координація діяльності;
- 3) вироблення рішень;
- 4) організація виконання;
- 5) контроль за виконанням;
- 6) робота з кадрами апарату.

Висновки. Отже, належна організація та реалізація взаємодії органів розслідування МВС України з іншими правоохоронними органами неможлива без виділення та застосування методів такої діяльності. Під останніми пропонуємо розуміти закріплену на законодавчому рівні сукупність засобів (прийомів, способів) керуючого впливу на правовідносини, що виникають в результаті організації та реалізації взаємодії органів досудового розслідування МВС України з іншими правоохоронними органами. По відношенню до зазначених методів використовуються наступні критерії їх класифікації на види за ступенем впливу (методи регулювання, загального керівництва та безпосереднього управління) та за ступенем організації діяльності (методи планування, координації діяльності, вироблення рішень, організації виконання, контролю за виконанням рішень та роботи з кадрами апарату).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Даль В.И. Толковый словарь русского языка : иллюстрированное издание / В.И. Даль. – М. : Эксмо, 2011. – 896 с.
2. Адміністративне право України. Загальна частина. Академічний курс : [підруч.] / за заг. ред. академіка НАПрН України О.М. Бандурки. – Х. : Золота миля, 2011. – 584 с.
3. Юридична енциклопедія : В 6 т. / Редкол. : Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К. : «Укр. енцикл.», 1998. – Т. 3 : К – М. – 2001. – 792 с.
4. Колпаков В.К. Адміністративне право України : [підручник] / [В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко]. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.
5. Борденюк В.І. Співвідношення місцевого самоврядування та державного управління : конституційно-правові аспекти : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.02 / В.І. Борденюк. – Київ, 2009. – 496 с.
6. Державне управління : [навчальний посібник] / [А.Ф. Мельник, О.Ю. Оболенський, А.Ю. Васіна, Л.Ю. Гордієнко] ; за заг. ред. А.Ф. Мельник. – К. : Знання-Пресс, 2003. – 343 с.
7. Ярмаш О.Н. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні : [навчальний посібник] / [О.Н. Ярмаш, В.О. Серьогін] ; за заг. ред. Ю.М. Тодики. – Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. – 672 с.